

Trøndelag Forskning og Utvikling

Trøndelag R & D Institute

Evaluering av Drømmedagene

- et arbeidstiltak ved VekstTorget

Ida-Camilla Løe
Arnhild Myhr
Linn Renee Naper

TFoU-rapport 2020:4

Tittel : Evaluering av Drømmedagene
- et arbeidstiltak ved VekstTorget

Forfatter(e) : Ida-Camilla Løe, Arnhild Myhr og Linn Renee Naper

TFoU-rapport : 2020:4

ISBN : 978-82-7732-305-3

ISSN : 0809-9642

Prosjektnummer : 2823

Oppdragsgiver : Verdal kommune

Kontaktperson : Linn Reinan

Oppdragets størrelse: 266 000

Prosjektleder : Ida-Camilla Løe

Medarbeider(e) : Arnhild Myhr, Linn Renee Naper, Håkon Sivertsen

Emneord : Oppfølgingstiltak, utdanning og arbeidsliv.

Dato : Januar 2020

Antall sider : 31

Status : Offentlig

Utgiver : Trøndelag Forskning og Utvikling AS
Postboks 2501, 7729 STEINKJER
Telefon 74 13 46 60

FORORD

Denne rapporten inneholder resultater og vurderinger fra evalueringen av Drømmedagene i Verdal kommune. Oppdragsgiver for evalueringen er Verdal kommune og den økonomiske rammen er kr. 266 000.

Kontaktperson for prosjektet har vært Linn Reinan ved VekstTorget Verdal. Evalueringsprosjektet ble gjennomført i perioden september 2017 til desember 2019. Følgende forskere ved Trøndelag Forskning og Utvikling AS (TFoU) har vært involvert i arbeidet: Arnhild Myhr, Ida-Camilla Løe, Linn Renee Naper og Håkon Sivertsen.

Vi takker de involverte partene og spesielt VekstTorget Verdal ved Roger Bjerkan, Linn Kristin Reinan, June Vatne, Silje Dahl Bjørgvik og Grete Gudding Wæren for samarbeidet.

Steinkjer, januar 2020

Ida-Camilla Løe
prosjektleder

Innhold

FORORD	i
1. Innledning	7
1.1 Problemstilling	7
1.1.1 Rapportens oppbygning	8
2. Bakgrunn	9
2.1 Kunnskapsgrunnlag om unge voksne utenfor utdanning og arbeidsliv	9
2.2 VekstTorget og Drømmedagene	10
2.3 Arbeidsmetodikken og tematikken til VekstTorget og Drømmedagene	10
2.3.1 Supported Employment	11
2.3.2 Positiv psykologi - salutogenese og Opplevelse av Sammenheng	11
3. Metode	13
3.1 Kvantitativ metode	13
3.2 Kvalitativ metode	14
3.3 Utvalg	14
4. Resultater	17
4.1 Deltakerne ved Drømmedagene – hvem er de?	17
4.2 Betydningen av tiltakets oppbygging og innhold	19
4.3 Deltakernes målsettinger for deltakelse i drømmedagene	21
4.4 Bidrar deltakelse på Drømmedagene til en holdning- og motivasjonsendring?	22
4.5 Opplevelse av sammenheng	25
4.6 Grad av formidling til arbeid og/eller utdanning	26
5. Oppsummering/Refleksjon	29
5.1 Har tiltakets oppbygging betydning for målgruppens holdninger og motivasjon?	29
5.2 Har Drømmedagene betydning for deltakernes opplevelse av egen situasjon og Opplevelse av Sammenheng?	29
5.3 Grad av formidling til arbeid og/eller utdanning	31
5.4 Videre forskning	31
LITTERATURLISTE	32

FIGURLISTE

<i>Figur 4-1:</i>	<i>Fordeling av deltakere ved kjønn og alder (n=57)</i>	<i>17</i>
<i>Figur 4-2:</i>	<i>Fordeling av deltakernes utdanningsnivå (n=57)</i>	<i>18</i>
<i>Figur 4-3:</i>	<i>Fordeling av deltakere som har deltatt på tiltak tidligere (n=53)</i>	<i>18</i>
<i>Figur 4-4:</i>	<i>Deltakernes målsetting for deltakelse i Drømmedagene (n=57). Prosent.</i>	<i>21</i>
<i>Figur 4-5:</i>	<i>Hvor attraktivt deltakerne synes målet om arbeid/utdanning er, og hvor stor tro de har på målsettingen ved oppstart, endt tiltak og etter seks måneder. Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.</i>	<i>22</i>
<i>Figur 4-6:</i>	<i>Deltakernes opplevelse av hvor attraktivt de synes det er å komme i lønnet arbeid eller utdanning ved tre ulike måletidspunkt. Ved oppstart (n=57), endt tiltak (n=49), etter seks måneder (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.</i>	<i>23</i>
<i>Figur 4-7:</i>	<i>Deltakernes opplevelse av sin livssituasjon knyttet til arbeid og økonomi ved oppstart (n=57) etter endt tiltak (n=49) og 6 måneder etter endt tiltak (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.</i>	<i>24</i>
<i>Figur 4-8:</i>	<i>Deltakernes opplevelse av sin livssituasjon knyttet til helse, fritid, fysiske aktivitet samt bolig, familie og venner ved oppstart (n=57) etter endt tiltak (n=49) og 6 måneder etter endt tiltak (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.</i>	<i>24</i>
<i>Figur 4-9:</i>	<i>Opplevelse av sammenheng (OAS) ved oppstart (n=37), etter endt tiltak (n=31) og 6 måneder etter endt tiltak (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.</i>	<i>25</i>
<i>Figur 4-10:</i>	<i>OAS sine tre kjernekomponenter begripelighet, meningsfullhet og håndterbarhet ved oppstart (n=37), etter endt tiltak (n=31) og 6 måneder etter endt tiltak (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.</i>	<i>26</i>
<i>Figur 4-11:</i>	<i>Fordeling av type utdanning (n=10)</i>	<i>27</i>
<i>Figur 4-12:</i>	<i>Fordeling av stillingsprosent for deltakere som er ansatt eller i arbeidspraksis halvt år etter tiltaksslutt (n=18)</i>	<i>28</i>

TABELLISTE

<i>Tabell 3-1:</i>	<i>Antall respondenter ved ulike kartleggingstidspunkt.....</i>	<i>15</i>
<i>Tabell 4-1:</i>	<i>Status for deltakerne seks måneder etter endt tiltak.....</i>	<i>27</i>

Sammendrag

Trøndelag Forskning og Utvikling har hatt et prosjekt finansiert av Verdal kommune med hensikt på å følge og evaluere oppfølgingstiltaket Drømmedagene i regi av VekstTorget. Tiltaket retter seg mot unge voksne som står utenfor utdanningsløp og/eller arbeidsliv. Evalueringsperioden har vært fra oppstart av tiltaket høsten-17, og frem til høsten-19. Formålet med evalueringsprosjektet er å frembringe kunnskap om deltakernes opplevelse av Drømmedagenes innhold og oppbygging, om deltakerne opplever endring i egen holdning og motivasjon relatert til fremtidig utdanning og arbeid, samt se på i hvilken grad deltakerne formidles til arbeid/utdanning etter endt tiltak.

Metode

Evalueringen har benyttet «mixed-methods»: kvantitativ metode er knyttet til egenkartlegginger utført av deltakerne, mens kvalitativ metode er knyttet til utførte intervju.

Funn

De viktigste og mest sentrale funnene i evalueringen er:

- Totalt deltok 60 personer i Drømmedagene i perioden høsten 2017 til høsten 2019. 57 deltagere fullførte tiltaket. Deltakerne gjennomførte tre kartlegginger underveis, hvorav 57 fullførte kartlegging ved oppstart, 49 fullførte kartlegging etter endt tiltak og 34 fullførte kartlegging seks måneder etter endt tiltak.
- Deltakerne opplever Drømmedagene som et positivt tiltak, og trekker særlig frem det å bli møtt med forståelse og respekt som viktig.
- Ved de tre kartleggingene har deltakerne svart på hvordan de opplever egen motivasjon og tro på at de skal komme seg ut i arbeid/utdanning. Samlet rapporterer deltakerne at de opplever økt tro på å komme seg ut i arbeid og/eller utdanning, og en mer positiv opplevelse av egen arbeids- og økonomiske situasjon etter endt tiltak. Det er imidlertid relativt stor variasjon i deltakernes egenrapportering.
- Deltakerne har fylt ut det validerte måleskjemaet «Opplevelse av Sammenheng» (OAS). Samlet rapporterer deltakerne en økt OAS-skåre underveis i tiltaket. Økningen holder seg relativt stabil et halvt år etter tiltaksslutt. Det er imidlertid stor variasjon i deltakernes rapportering.
- Seks måneder etter endt tiltak var tre deltakere i utdanning, sju deltakere både i utdanning og arbeid/arbeidspraksis, seks deltakere i arbeid og fem deltakere i arbeidspraksis. 13 deltakere opplyser å være uten tilknytting til arbeidsmarked eller i et utdanningsløp.

1. INNLEDNING

Bakgrunnen for evalueringen er oppfølgingstiltaket Drømmedagene ved Veksttorget Verdal. Tiltaket er nytt og hadde oppstart høsten 2017. Tiltaket retter seg mot unge voksne i alderen 18-25 år som har falt utenfor arbeidsliv og/eller utdanningsløp, og som mottar økonomisk støtte fra Nav Verdal. Gjennom Drømmedagene ønsker VekstTorget å utvikle en tiltaksform som vektlegger *hverdagsmestring*, *karriereveiledning* og *kunnskap* om arbeidslivet.

Ni prosent av alle unge mellom 15-29 år i Norge er verken i arbeid, utdanning eller i noen form for arbeidsmarkedstiltak (OECD 2018). Selv om disse utgjør en nokså heterogen gruppe, er det likevel noen faktorer som er gjentakende. Lav sosioøkonomisk status/familiebakgrunn, lavt utdanningsnivå og mottakere av sosialstønad, arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd i ung voksen alder er blant de største risikofaktorene (Bø & Vigran 2015; Fedoryshyn 2018; OECD 2018). I tillegg mottar ca. 40 prosent av gruppen helse relaterte ytelser (Fedoryshyn 2018). Det er også slik at jo lengre noen står utenfor utdanning eller arbeidsliv, desto vanskeligere er det å komme tilbake (Bø & Vigran 2015). Et større fokus, og mer forskning på området har de siste årene gitt et godt bilde av årsaker til, og konsekvenser av, at unge voksne blir stående utenfor arbeidsliv og utdanningsløp. Vi har god oversikt over risikofaktorene og utfordringene til denne gruppen, men derimot lite kunnskap om hvilke tiltak som virker, hvem de er egnet for og om noen tiltak virker bedre for noen grupper enn andre (Hyggen 2015).

VekstTorget arbeider etter Supported Employment (SE)-metodikken. Videre har positiv psykologi, og særlig den salutogene tilnærmingen (Antonovsky 2013), vært viktig i utarbeidelsen av Drømmedagene.

Formålet med evalueringen er å frembringe kunnskap om hvorvidt Drømmedagene har ført til en endring i deltakernes holdning og motivasjon relatert til fremtidig utdanning og arbeid. Evalueringen ser også på i hvilken grad deltakerne formidles til arbeid/utdanning etter endt tiltak.

1.1 Problemstilling

Det overordnede samfunns målet for tiltaket Drømmedagene er å utvikle en metodisk tilnærming og kompetanse for å bistå unge voksne som står utenfor utdanning eller arbeid til å bli aktive deltakere av samfunnet, enten i form av utdanning eller arbeid, eller bidra til at de får en avklaring i henhold til sin situasjon.

For å kunne besvare evalueringens formål er følgende problemstillinger utarbeidet:

1. *Hvordan opplever deltakerne tiltakets innhold og oppbygning?*

2. *Opplever deltakerne en endring i opplevelse av egen situasjon, holdninger og motivasjon rettet mot arbeid og utdanning?*
3. *Opplever deltakerne en endring i Opplevelse av Sammenheng?*
4. *I hvor stor grad formidles deltakerne til arbeid, arbeidspraksis og/eller utdanning seks måneder etter endt tiltak?*

I den første delen av evalueringen vil søkelyset rettes mot å frembringe kvalitativ kunnskap om hvordan ulike elementer ved tiltaket har hatt betydning for målgruppen. I det ligger oppbyggingen av tiltaket, innhold og fokusområder. Den neste delen har tatt sikte på å generere kunnskap om hvorvidt tiltaket har påvirket deltakerne når det gjelder opplevelse av egen situasjon, holdninger og motivasjon med hensyn til arbeidsliv og utdanning. I hvilken grad deltakerne formidles til arbeid og/eller utdanning etter tiltaksperioden vil også gjennomgås her.

1.1.1 Rapportens oppbygning

Rapporten er organisert i fem kapitler. I kapittel to omtales nyere og relevant forskning og kunnskap, samt at VekstTorget og selve tiltaket Drømmedagene blir nærmere beskrevet. I kapittel tre blir de metodiske tilnærmingene og datainnsamling gjort rede for. Videre presenteres resultatene fra datainnsamlingen i kapittel fire, og kapittel fem knytter funnene til problemstillingene, samt at det reises noen spørsmål til refleksjon.

2. BAKGRUNN

Her vil et kort kunnskapsgrunnlag på området gjøres rede for, samt at de metodiske og tematiske grunnpilarene for VekstTorget og Drømmedagene presenteres.

2.1 Kunnskapsgrunnlag om unge voksne utenfor utdanning og arbeidsliv

I 2017 var nesten ti prosent av nordmenn i alderen 15-29 år (ca. 115 000) utenfor arbeid eller utdanning (SSB). Sammenlignet med tall fra 2014 tilsvarer det en økning på over 20 prosent per år (SSB; OECD 2018). Blant disse er om lag 70 prosent inaktive, det vil si at de ikke aktivt søker seg ut i arbeidsliv eller utdanning. Vi vet at omtrent halvparten av unge som faller utenfor arbeid og utdanning kommer seg tilbake i løpet av et års tid, men jo lengre frafallet varer, desto vanskeligere er det å komme seg tilbake i aktivitet (Feodoryshyn 2018; OECD 2018). Fire av fem unge som står utenfor arbeid/utdanning i Norge mottar en form for offentlig økonomisk støtte, dette gjelder både helserelaterte og ikke-helserelaterte ytelser, noe som er tre ganger så mange som i andre OECD land (OECD 2018). Videre viser statistikk fra NAV en klar økende tendens til at unge i større grad går fra midlertidige (f.eks. arbeidsavklaringspenger, arbeidsledighetstrygd og sosialstønad), til mer permanente ytelser som uførepensjon (OECD 2018).

Årsaksforklaringene til at unge faller utenfor arbeid/utdanning er komplekse og sammensatte. Studier peker på lav sosioøkonomisk familiebakgrunn, lavt utdanningsnivå og helserelaterte utfordringer som sentrale forklaringsfaktorer (Myhr, 2018). Forekomsten av psykososiale problemer, psykiske- og rusrelaterte lidelser er høye hos denne gruppen, samt at de har økt risiko for marginalisering og sosial ekskludering (Bø & Vigran 2015; Feodoryshyn 2018; Hardoy et al. 2017; OECD 2018). Særlig utsatt er unge med lave kvalifikasjoner og nedsatt arbeidsevne (Hardoy et al. 2017).

Det er velkjent at arbeid og aktivitet har positive effekter som i fleste tilfeller vil være helseforsterkende. Det å være sysselsatt fører generelt til bedre helse, både fysisk og psykisk, og det har en betydelig positiv effekt blant annet på depresjon (van der Noordt et al. 2013). Unge voksne uten tilknytning til arbeid/utdanning rapporterer generelt dårlig helse, har større risiko for å utvikle depresjon og opplever en høyere grad av psykologisk stress sammenlignet med andre i samme alder med arbeidstilknytning (OECD 2018; Stea et al. 2019).

Unge voksne under 25 år er en prioritert gruppe hos arbeids- og velferdsforvaltningen, og de er prioritert for deltakelse på arbeidsrettede tiltak (Arbeidsdepartementet 2013). De mest vanlige arbeidsrettede tiltakene rettet mot unge voksne er opplærings tiltak, arbeidspraksis og lønnskudd, eller en kombinasjon av disse (von Simson 2016). Flere internasjonale studier viser derimot at unge voksne sammenlignet med eldre

aldersgrupper generelt har mindre utbytte av deltakelse i arbeidsmarkedstiltak (Caliendo & Schmidl 2015; Kluve 2010; von Simsen 2019). Blant de mange tiltakene som tilbys unge voksne er opplæringstiltak og forsterket aktivering blant tiltakene som viser best resultater (Hardoy et al. 2017).

2.2 VekstTorget og Drømmedagene

VekstTorget er en frittstående, non-profit kompetansebedrift eid av Verdal kommune. Hovedoppgaven til VekstTorget er å hjelpe personer som av har falt utenfor arbeidsliv/utdanning, tilbake til jobb/utdanning¹. Høsten 2017 startet VekstTorget opp et nytt oppfølgingstiltak, Drømmedagene, rettet mot unge voksne i aldersgruppen 18-25 år som har falt utenfor arbeidsliv og utdanningsløp, og som mottar hjelp fra NAV Verdal¹. Målgruppen til Drømmedagene er personer som har utfordringer knyttet til psykiatri, rus eller andre psykososiale vansker, og som har behov for ekstra hjelp for å komme seg i arbeid/utdanning. I sitt arbeid legger Drømmedagene vekt på hverdagsmestring, karriereveiledning, kunnskap om arbeidslivet og motivasjon¹.

Drømmedagene gjennomføres i grupper og har et maksantall på 15 deltakere per gjennomføring. Tiltaket har en varighet på 18 uker, bestående av en forberedelsesfase, en gjennomføringsfase og en etterarbeidsfase. Etter endt tiltak fortsetter oppfølgingen ved deltakerens lokale NAV kontor for å jobbe videre med individuelle målsettinger.

Målet er at 18 uker etter tiltaksoppstart skal det være lagt en plan for oppfølging og veien videre for hver enkelt deltaker. I løpet av tiltaksperioden er det lagt opp til ulike kursbolker knyttet til aktuelle tema og aktiviteter. Eksempel på dette er *jobbkondis*, som handler om få deltakerne til å bli bedre rustet til arbeidslivet. *Økonomi, bolig, skatt og hverdagsmestring* er andre tema. Andre aktiviteter er knyttet opp mot arbeidslivet, som *CV-/søknadsskriving, bedrift- og skolebesøk, nettverksjobbing etc.* I tillegg til Supported Employment og salutogenese, legger Drømmedagene stor vekt på brukermedvirkning, blant annet gjennom at deltakerne til enhver tid er involvert i sin egen prosess med planlegging, utvikling og evaluering.

2.3 Arbeidsmetodikken og tematikken til VekstTorget og Drømmedagene

VekstTorget arbeider etter Supported Employment (SE)-metodikken. Positiv psykologi som tematikk står også sterkt både i VekstTorget generelt, men også i Drømmedagenes tilnærming og utarbeidelse, hvor særlig salutogenese² trekkes frem.

¹ <http://veksttorget.no/om-oss/>

² Prosjektplan Drømmedagene (VekstTorget, NAV Verdal, Verdal Kommune).

2.3.1 Supported Employment

Supported Employment (SE) er en metodisk og systematisk tilnærming for at personer med omfattende og sammensatte støttebehov kan få, og beholde, en arbeidstilknytning (Nøkleby, Blaasvær & Berg 2017). SE legger vekt på personers evner og muligheter, og fokuset er på å komme ut i ordinært arbeid (ibid). Metodikken ble først utviklet i USA og Canada på 1970-tallet, og har vært motivert av blant annet empowerment (Nøkleby, Blaasvær & Berg 2017). Sentralt i SE-tilnærmingen er jobbspesialistene. De skal følge opp både arbeidstakerne og arbeidsgiverne og bidra med nødvendig opplæring og støtte. Jobbspesialistene arbeider målrettet, og skal til enhver tid ikke ha flere personer å følge opp enn at både arbeidstaker og arbeidsgiver skal kunne få en tett og fleksibel oppfølging (Nøkleby, Blaasvær & Berg 2017).

2.3.2 Positiv psykologi - salutogenese og Opplevelse av Sammenheng

Positiv psykologi er et paraplybegrep for teorier som har fokus på positive perspektiv, faktorer som påvirker mennesker positivt, og hvordan opprettholde og utvikle disse faktorene (Seligman & Csikszentmihalyi 2014).

En teori som hører inn under positiv psykologi er salutogenese, som ble utarbeidet av den israelsk-amerikanske sosiologen Aron Antonovsky. Teorien setter søkelyset på hva som fremmer god helse og fører til mestring og velvære hos individer (Antonovsky 2013). Antonovsky så for seg helse som et kontinuum med helse og uhelse i hver sin ende, og var særlig opptatt av hva som gjør at individer beveger i retning mot helseenden av kontinuumet (Mittelmark et al. 2017). Antonovsky mente svaret på hva som skaper helse var «Opplevelse av Sammenheng» (OAS). OAS er en sentral del av den salutogene modellen og kan forstås som et individs ferdigheter til å mobilisere, fordele og benytte seg av de indre og ytre ressursene som er tilgjengelige (Mittelmark et al. 2017). OAS består av de tre kjernekomponentene *begripelighet*, *håndterbarhet* og *meningsfullhet*. *Begripelighet* handler om å oppleve hendelser og situasjoner som forståelige og sammenhengende. *Håndterbarhet* handler om evnen og mulighetene til å påvirke egen situasjon og omgivelsene. *Meningsfullhet* handler om følelsesmessig forståelse og opplevelse av livet, og de utfordringer det fører med seg. Antonovsky utarbeidet et spørreskjema, OAS, hvor man kan måle hvor et individ befinner seg på helsekontinuumet (Antonovsky 2013). Personer med en sterk OAS skårer høyt på de tre kjernekomponentene. Individets livshistorie og mønster av livsopplevelser skaper over tid en sterk eller svak OAS. Et individs helse kan styrkes gjennom å styrke deres OAS, og begrepet har potensiale med tanke på praktisk bruk innen helsefremming.

3. METODE

For å best mulig kunne besvare evalueringens problemstillinger er både kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode benyttet. Å kombinere kvalitative og kvantitative data, såkalt «mixed methods», åpner for en mer komplett forståelse da metoden gir en bredde og en dybde tilnærmingene hver for seg ikke kan gi (Andersen 2017). Kvantitative data og statistiske analyser vil ha potensiale til å gi mest konkret og presis informasjon om holdning- og motivasjonsendring, grad av formidling og nivå av OAS. En utfordring knyttet til bruken av kvantitative data i denne evalueringen er lavt antall respondenter og mengden data det er mulig å framskaffe i løpet av prosjektperioden. Resultatene fra de kvantitative analysene må derfor tolkes med forsiktighet.

Det er i tillegg utført kvalitative intervju med et utvalg deltakere. Ved kvalitativ tilnærming vil man kunne gå mer i dybden på deltakernes opplevelse av å ha deltatt på Drømmedagene, og slik øke forståelsen for bakenforliggende faktorer som kan ha betydning for holdninger og motivasjon.

Prosjektet ble meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) før innhenting av data. Alle informanter i prosjektet er anonymisert, uten mulighet til å koble informantens svar/data til navn og andre personopplysninger.

3.1 Kvantitativ metode

Det ble utarbeidet tre ulike kartleggingskjema. Ett som deltakerne skulle besvare ved oppstart av tiltaket, ett etter endt tiltak og ett seks måneder etter endt tiltak. Kartleggingskjemaene ble utviklet i tett samarbeid med VekstTorget. Gjennom de to første tiltaksrundene ble innholdet og tilnærmingene evaluert og tilpasset. I analysene er det hovedsakelig spørsmål som gjentas i alle skjemaene som er benyttet. Antall svar (n) vil likevel variere avhengig av hvor mange som har besvart, og hvor mange runder spørsmålene har vært med. Kartleggingskjemaene ble utviklet med tanke på å evaluere 1) hvor godt tiltaket treffer målgruppen, og 2) endringer på kort- og lang sikt ved deltakelse i Drømmedagene. Det ble i tillegg til bakgrunnsinformasjon om deltakerne (alder, kjønn, utdanningsnivå, arbeidstilknytning og helsesrelaterte faktorer) hentet inn informasjon om deres holdninger og motivasjon knyttet til ulike aspekter av livet (utdanning, arbeid, fritid, økonomi, familie og hjem).

Opplevelse av sammenheng (OAS) ble målt ved bruk av kortversjonen (OAS-13). OAS som måleverktøy kan deles inn i underskalaer bestående av de tre kjernekomponentene *begripelighet* (fem spørsmål), *håndterbarhet* (fire spørsmål) og *meningsfullhet* (fire spørsmål), eller benyttes som et fullskalaverktøy. Hvert spørsmål er knyttet til ulike aspekter av livet som respondenten besvarer på en syv-punkt likert-skala. Sumskåren kan variere fra 13 til 91, hvor høye skårer indikerer en sterk OAS. Måleverktøyet er vist å ha god validitet og reliabilitet på tvers av språk og landegrenser

(Eriksson & Lindström, 2005). En systematisk gjennomgang av forskning på OAS ved bruk av det skjema som benyttes i evalueringen viser at gjennomsnittlig OAS hovedsakelig ligger på en skåre mellom 50-70 (ibid).

Deskriptive analyser presenteres for alle bakgrunnsvariabler og inneholder frekvensfordelinger og prosentandeler. Det er gjennomført variansanalyse (ANOVA) for repeterte variabler som er benyttet både ved oppstart, ved endt tiltak og etter seks måneder. Analysen undersøker potensielle endringer i deltakerens opplevelse av egen livssituasjon, OAS, holdninger og motivasjon knyttet til utdanning og arbeid. Det er få respondenter involvert i evalueringen (N=60), noe som er viktig å ha i minne ved tolkning av resultatene fra de statistiske analysene og lesing av tabeller og figurer.

3.2 Kvalitativ metode

For å få en bedre forståelse av eventuelle bakenforliggende faktorer, og for å komme mer i dybden på enkelte tema ble det gjennomført kvalitative intervju av 12 deltakere. Utvalgsriteriene for informanter til intervju var deltakere som hadde gjennomført tiltaket, og som fortsatt var i aktivitet da intervjuet fant sted. Målsettingen med intervjuene var å fremskaffe kunnskap fra deltakerne som er vanskelig å måle eller telle. Likedan anså vi det som trolig at informantene ville reflektere bedre over tiltaket en tid etter det var avsluttet. Det ble i forkant utarbeidet en intervjuguide. Intervjuene ble gjennomført som formelle samtaler, én-til-én. Intervjuene tok varierende tid, avhengig av hvor mye informantene ønsket å utdype sine svar. Det ble tatt stikkordsmessige notater under hvert intervju, og som umiddelbart etter intervjuets slutt ble renskrevet. I tillegg til intervju er det i spørreskjemaene lagt opp til en del semikvalitative spørsmål, altså at respondentene svarer med egne ord, som også er benyttet som kvalitativt datamaterialet.

3.3 Utvalg

Evalueringen omfatter deltakere som har deltatt på Drømmedagene fra høsten 2017 til høsten 2019. I denne perioden er det fire fullførte runder av Drømmedagene. Drømmedagene gjennomføres gruppevis, med et maksantall på 15 deltakere per runde. Totalt har 60 deltakere startet på tiltaket i prosjektperioden og danner dermed utvalgsgrunnlaget. Antall respondenter under de ulike resultatindikatorne vil imidlertid variere. Årsaken til dette er (1) at enkelte spørsmål ble tatt vekk og nye lagt til mellom runde en og to, (2) ikke alle deltakere har besvart alle spørsmålene i de ulike kartleggingsskjemaene, (3) noen deltakere har ikke gjennomført tiltaket og 4) deltakere med oppstart høsten 2019 har per dags dato ikke gjennomført kartlegging tre. Tabell 3-1 gir en oversikt over antall deltakere ved de ulike kartleggingstidspunktene.

Tabell 3-1: Antall respondenter ved ulike kartleggingstidspunkt

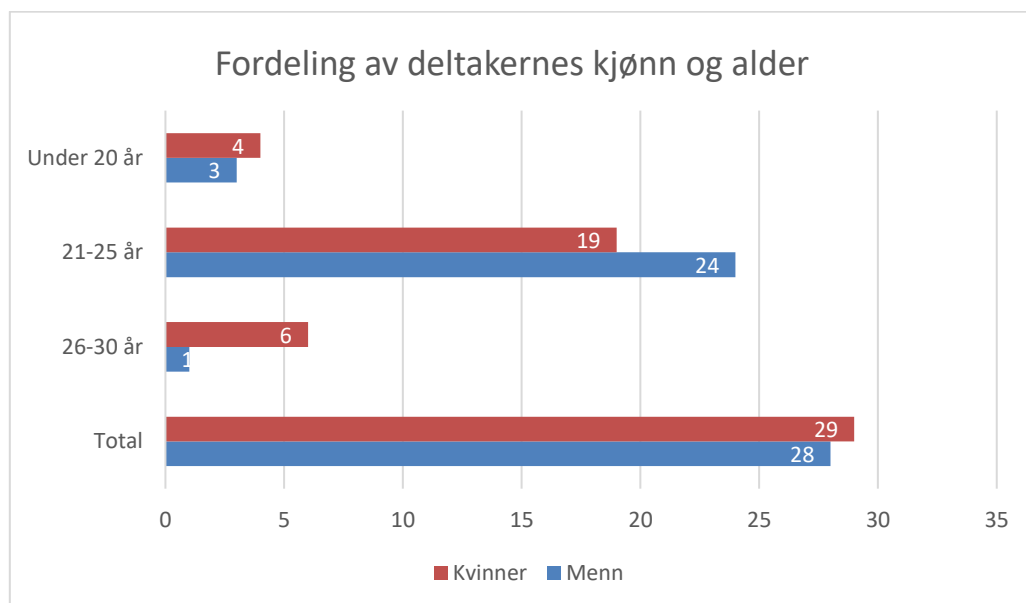
Deltakere	Oppstart	Endt tiltak	6 mnd. etter endt tiltak	Total
Runde 1	15	11	12	38
Runde 2	15	14	10	39
Runde 3	12	11	12	35
Runde 4	15	13	0	28
Total	57	49	34	140

4. RESULTATER

Innledningsvis, i kapittel 4.1, presenteres bakgrunnsinformasjon om deltakerne i Drømmedagene. Kapittelet tar videre for seg de kvalitative data (kapittel 4.2 og 4.3). I kapittel 4.4 analyseres potensielle endringer ved deltakernes opplevelse av egen situasjon, holdninger og motivasjon rettet mot arbeid og utdanning. Kapittel 4.5 analyserer deltakernes OAS-skåre ved oppstart, endt tiltak og etter seks måneder. Avslutningsvis, i kapittel 4.6 presenteres resultater knyttet til grad av formidling til arbeid, arbeidspraksis og/eller utdanning målt seks måneder etter endt tiltak.

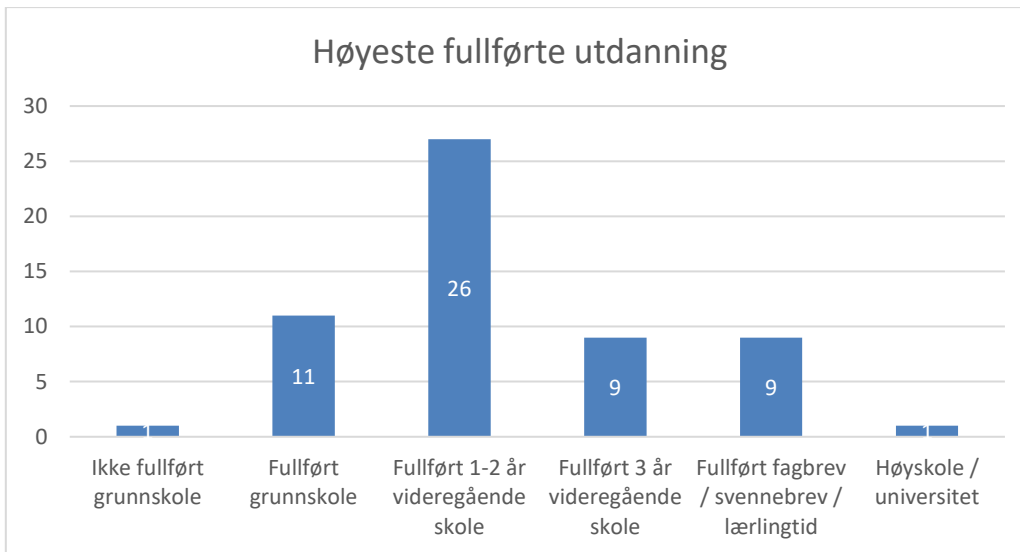
4.1 Deltakerne ved Drømmedagene – hvem er de?

Totalt har 60 deltakere fordelt på fire grupper startet i Drømmedagene, av disse har 57 stykker (95 prosent) fullført tiltaket. Evalueringen baseres på et utvalg bestående av totalt 57 deltakere som har fullført minimum kartlegging ved oppstart. Antall respondenter som har besvart de ulike kartleggingene fremkommer i Tabell 3-1.

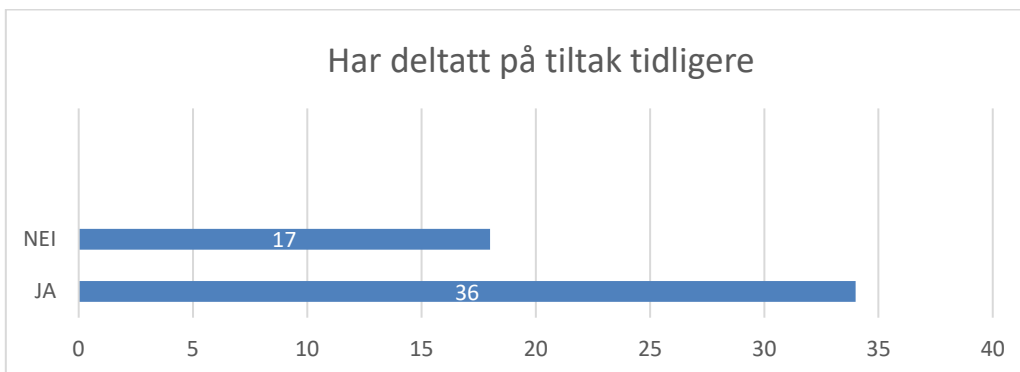
Figur 4-1: Fordeling av deltakere ved kjønn og alder (n=57)

Figur 4-1 viser at det er en tydelig overvekt av deltakere mellom 21 – 25 år, og at det i denne aldersgruppen er flere menn enn kvinner. Generelt er det en jevn kjønnsfordeling (29 kvinner og 28 menn).

Figur 4-2: Fordeling av deltakernes utdanningsnivå (n=57)

Figur 4-2 viser at en høy andel av deltakere ikke har gjennomført videregående skole (67 prosent). 18 personer har fullført videregående eller fagbrev/lærlingtid.

Figur 4-3: Fordeling av deltakere som har deltatt på tiltak tidligere (n=53)

Figur 4-3 viser at en overvekt av deltakerne (68 prosent) i Drømmedagene har deltatt på ett eller flere tiltak tidligere. Av tidligere tiltak er det arbeidspraxis og arbeidstrening som blir nevnt flest ganger. Eller nevnes også motivasjonskurs for ungdom og jobbkubb.

Gjennom de semikvalitative spørsmålene kommer det frem at flere av deltakerne har komplekse utfordringer knyttet til helse- og eller sosiale forhold som kan oppleves utfordrende i et ordinært arbeidsliv eller utdanningsløp. Noen har vært i kontakt med barnevernet siden tidlig barndom og har vokst opp delvis i fosterhjem/institusjon. Av helseproblemer er det psykisk helse og angst/depresjon som nevnes oftest. Hos enkelte

er det snakk om sykdoms- og/eller lidelseskombiditet³. Rusproblematikk og ADHD nevnes også flere ganger.

4.2 Betydningen av tiltakets oppbygging og innhold

Det kommer tydelig frem gjennom det kvalitative datamaterialet at så å si alle deltakerne er positivt innstilt til Drømmedagene. Blant deltakerne er det enighet om at tiltaket har fungert godt. Det å treffe folk i samme situasjon, bli utfordret på å gi av seg selv og å måtte gå i seg selv, ble trukket frem som positivt og bra. På spørsmål om hvordan Drømmedagene har fungert er noen av svarene som følger:

«Drømmedagene har fungert bedre for meg enn noe annet tiltak har ... fokuset på å gjøre oss til en trygg og samlet gruppe som kan prate med hverandre om oppgaver, jobb, og helt urelaterte ting, felles frokost og lunsj for å samle og motivere oss»

«Jeg har lært mer om meg selv og hvordan jeg oppfattes av andre, noe som har vært en utrolig nyttig tilbakemelding for meg, og jeg har definitivt lært å se annerledes på jobbmuligheter og jobbmarkedet, og å se positivt på meg selv og mine ressurser i stedet for kun å se hindringer»

«... å ha felles frokost og lunsj hjalp både på det sosiale samværet mellom deltakerne og jobbcoachene⁴, og gav ekstra motivasjon for å komme på vanskeligere dager, og mulighet for henting og kjøring gjorde en massiv forskjell i hvorvidt jeg kunne møte opp de dagene jeg var i stand til å være til stede, men ikke i stand til å komme meg dit selv»

Flere av deltakerne trekker frem de ansattes engasjement og væremåte som særlig viktig for egen motivasjon. Deltakerne poengterer at det å bli møtt med respekt, føle seg sett og ikke bli møtt med en «ovenfra og ned holdning» har hatt stor betydning, både for å gi av seg selv, og for oppmøte og gjennomføring av tiltaket. Flere av deltakerne nevner at jobbspesialistenes evne til å stå på, og vilje til å hjelpe hver enkelt på best mulig måte, har hatt stor betydning for at Drømmedagene har blitt en positiv opplevelse. Det å føle seg sett, respektert og hørt er viktig for både motivasjonen og holdningen til deltakerne.

«... følte meg ekstra sett og godt ivaretatt, ikke bare av min egen jobbcoach, men de andre jobbcoachene også, og jeg følte meg alltid velkommen ...»

³ Forekomst av flere ulike sykdommer samtidig

⁴ Jobbcoach og jobbspesialist er det samme, og brukes om hverandre i rapporten

Jobbcoachenes evne til å møte deltakerne nevnes flere ganger, det får deltakerne til å føle seg sett og de at opplever at noen står på for dem.

VekstTorget og Drømmedagene har lagt vekt på å gi en annerledes tiltakspakke til deltakerne gjennom fokus på motivasjon og mestring på den ene siden, og hva som forventes i arbeidslivet, økonomi, jobbsøking og CV-skriving på den andre siden. En av deltakerne har uttrykt seg slik:

«Positivt med Drømmedagene var fokuset på indre og ytre motivasjon»

Både gjennom intervju og de semikvalitative spørsmålene trekkes aktivitetene «DramaLama», økonomikurs og kursene med eksterne kursholdere, frem blant dem som har hatt størst betydning for deltakernes motivasjon for utdanning/arbeid. Eksterne kursholdere har for eksempel vært bedriftsledere, eller personer som selv har møtt utfordringer i utdanningsløp/arbeidsliv. Også kursene som omhandler hvordan man skal opptre på jobbintervju, skrive jobbsøknad og CV-skriving trekkes frem som lærerike og motiverende.

«... nyttig med de foreleserne vi hadde på besøk da de snakket om sine og andres vansker i hverdagen med å skaffe seg en jobb ... og den besøkende som fortalte om økonomi og skatt»

«Synes dette alt i alt er et positivt opplegg som dekker et vidt spekter av behov. Synes det er bra sammensatt for å bygge den enkelte deltaker»

Generelt er det svært lite negativt som er blitt nevnt om tiltaket. Når det gjelder «jobbsmakperidoen» – en praktisk tilnærming til arbeidslivet gjennom besøk og praksisdager i ordinære bedrifter – synes de aller fleste det var en positiv opplevelse. Flere beskriver jobbsmaken som utfordrende og lærerik. For de få av deltakerne som ikke helt fornøyd handler det i stor grad om at forventningene ikke ble innfridd eller at helseproblemene var for store. Flesteparten av deltakerne ser derimot mer positivt på fremtiden etter deltakelsen ved Drømmedagene, og slik uttrykker en deltaker det:

«Synes mine fremtidsutsikter ser mye bedre ut etter Drømmedagene. Ikke fordi de nødvendigvis er det, men fordi jeg har fått et nytt positivt tankesett i forhold til jobb, meg selv og det å nå mine mål»

Her er noen eksempler på hvordan deltakerne oppsummerte sin deltakelse på Drømmedagene:

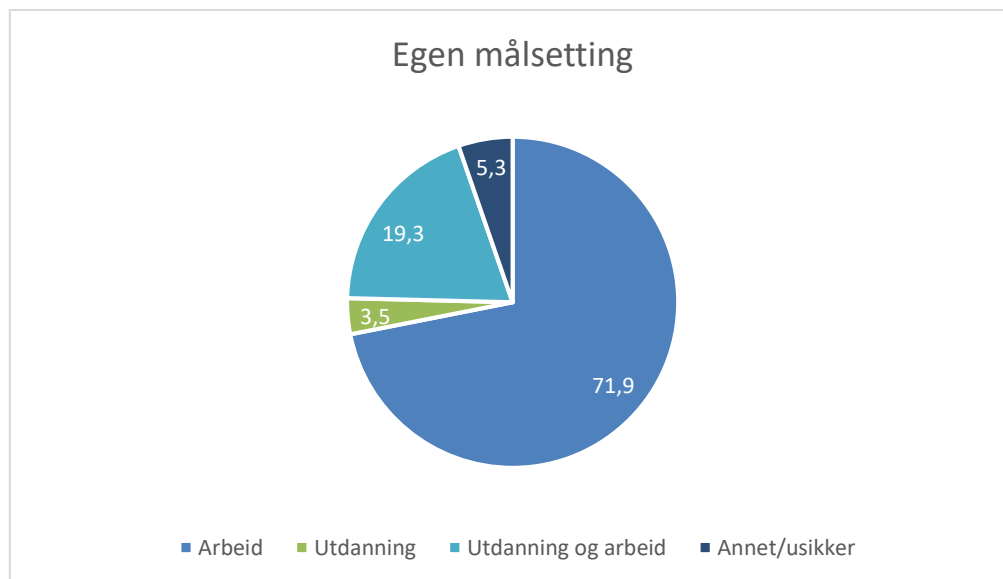
«Drømmedagene som tiltak føltes profesjonelt, målrettet, med god individuell oppfølging fra start til slutt, og det føltes både motiverende, produktivt og positivt å møte opp»

«... det er ikke bare jobbsøking, men også mulighet for å finne ut hva du vil, hva du er god på og hvem du er»

En samlet oppsummering av det kvalitative materialet viser at deltakerne sitter igjen med en positiv følelse etter å ha deltatt på Drømmedagene. De opplever å ha blitt møtt med åpenhet og respekt for den de er. Rutinen med felles frokost og lunsj ble sett på som en arena for å bli bedre kjent, noe som igjen førte til en trygghet innad i gruppene. En bredde i tema, med spennvidde fra psykisk helse til hvordan opptre på jobbintervju, opplever deltakerne som positivt og motiverende for arbeidsliv eller utdanning.

4.3 Deltakernes målsettinger for deltakelse i drømmedagene

Alle deltakerne ble ved oppstart av tiltaket spurt om deres personlige målsetting ved deltakelsen var arbeid, utdanning, begge deler eller noe annet.

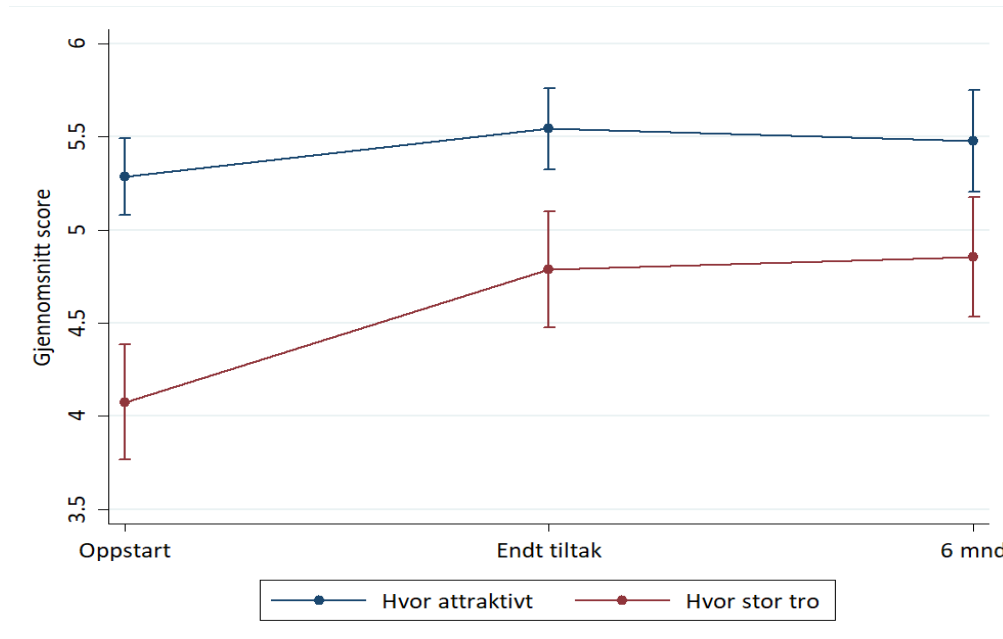

Figur 4-4: Deltakernes målsetting for deltakelse i Drømmedagene (n=57). Prosent.

Figur 4-4 viser at den store majoriteten, 72 prosent, ved oppstart hadde en målsetting om å komme seg ut i arbeid. Mindretallet, 4 prosent, hadde som mål å komme seg inn i et utdanningsløp.

Videre ble deltakerne spurt om hvor attraktivt de syntes målet med å komme i arbeid og/eller utdanningsløp er, og hvor stor tro de selv hadde på at de ville nå dette målet. De kunne svare på en sekstrinnskala hvor 1 er lite attraktivt og 6 er svært attraktivt. Disse kartleggingene ble foretatt på tre ulike tidspunkt, ved oppstart av tiltak, ved endt tiltak og seks måneder etter endt tiltak. Figur 4-5 gir en grafisk fremstilling av disse spørsmålene, og som det fremgår er deltakerantallet noe ulikt, både for

attraktivitetsspørsmålet og tro-spørsmålet, og ved de ulike målingene. Når det gjelder spørsmålet om hvor attraktivt deltakerne synes det er å komme i arbeid/utdanning er fordelingen som følger: ved oppstart (n=57), endt tiltak (n=49) og etter seks måneder (n=34). For spørsmålet om hvor stor tro de har på å nå målsettingen er fordeling slik: ved oppstart (n=27), endt tiltak (n=24) og etter seks måneder (n=34).

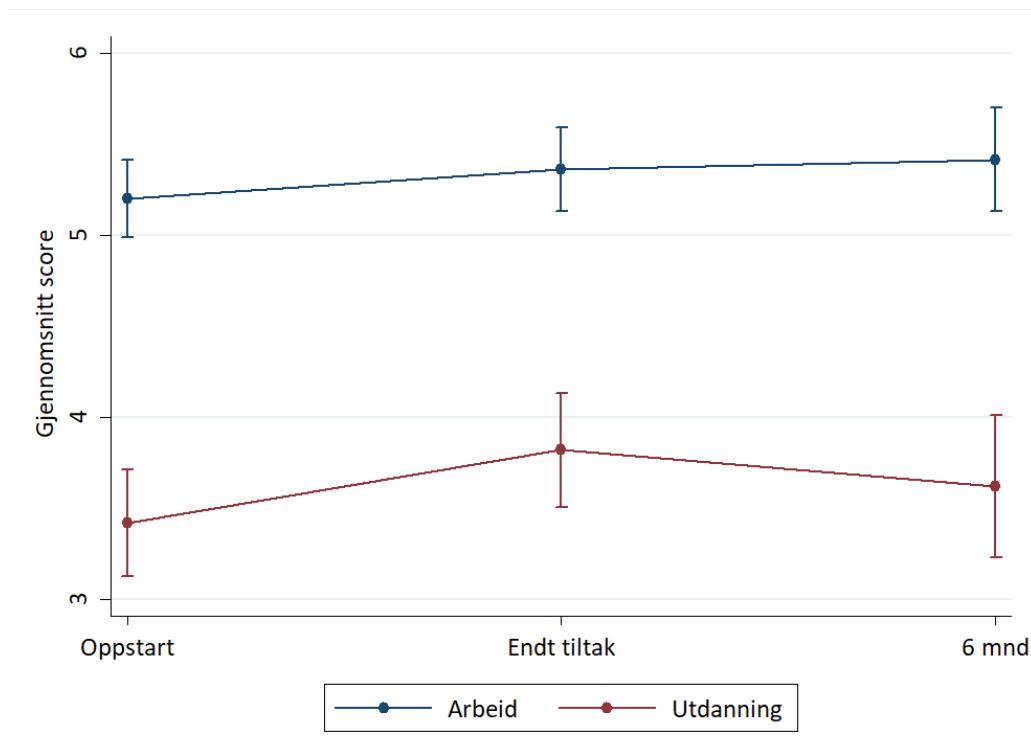

Figur 4-5: *Hvor attraktivt deltakerne synes målet om arbeid/utdanning er, og hvor stor tro de har på målsettingen ved oppstart, endt tiltak og etter seks måneder. Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.*

Figur 4-5 viser at deltakerne anså målet om arbeid/utdanning som svært attraktivt, og dette holdt seg rimelig stabilt gjennom hele oppfølgingsperioden. Troen på å nå målsettingen var markant lavere for deltakerne, men økte signifikant etter tiltakets slutt og holdt seg stabilt også seks måneder etter endt tiltak. For øvrig viser estimatene at variasjonen innad i gruppa er relativt stor (variasjon er markert ved øvre og nedre grense, 95 prosent konfidensintervall, rundt hvert datapunkt i figuren).

4.4 Bidrar deltakelse på Drømmedagene til en holdning- og motivasjonsendring?

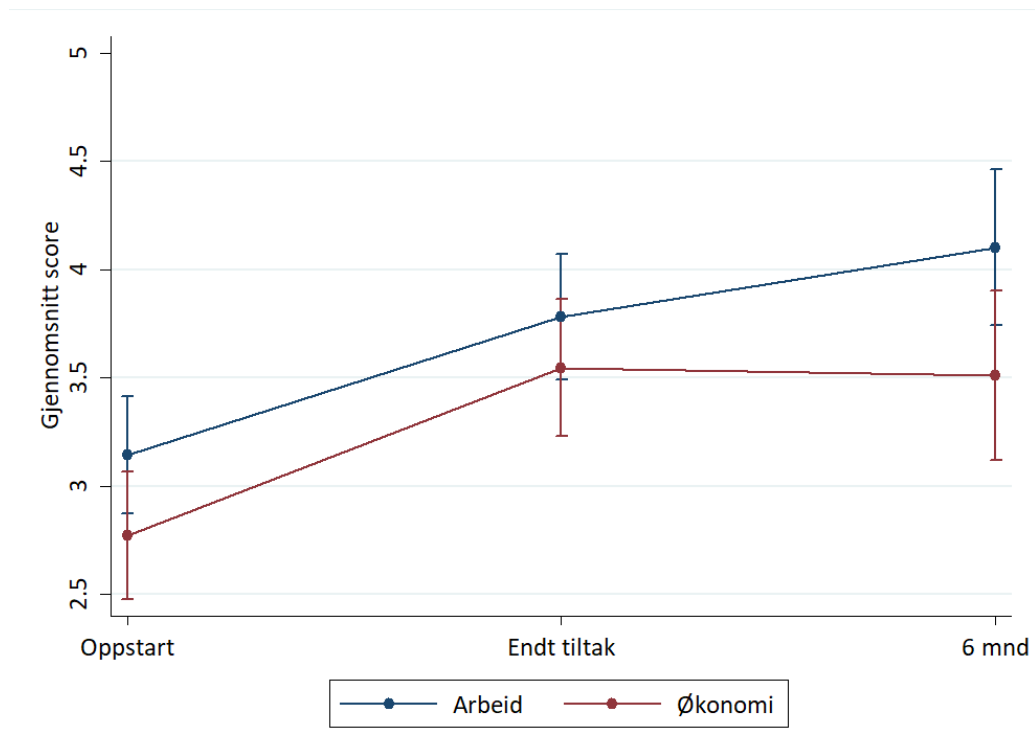
Kartleggingen omfattet deltakernes opplevelse av livssituasjon på en rekke områder (jobbmuligheter, økonomi, fritid/hobby, bosituasjon, familie/venner, fysisk helse, psykisk helse, fysisk aktivitet), holdninger og motivasjon rettet mot utdanning og arbeid ved alle tre kartleggingstidspunktene. Det ble også kartlagt hvor attraktivt deltakerne syntes det var å skulle komme i lønnet arbeid eller utdanning.

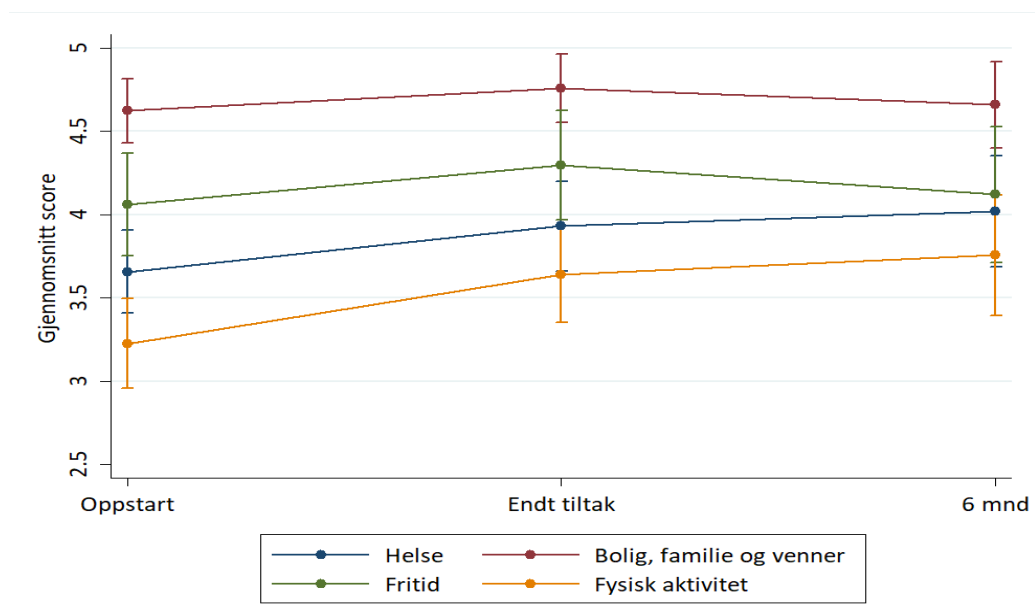
Figur 4-6: Deltakernes opplevelse av hvor attraktivt de synes det er å komme i lønnet arbeid eller utdanning ved tre ulike måletidspunkt. Ved oppstart ($n=57$), endt tiltak ($n=49$), etter seks måneder ($n=34$). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.

Figur 4-6 viser at deltakerne mener det er attraktivt å komme seg ut i arbeid, og at dette holder seg stabilt fra oppstart til seks måneder etter endt tiltak. Derimot synes de det er markant mindre attraktivt å komme seg i utdanning, og det endrer seg lite i løpet av prosjektperioden.

Både ved oppstart, endt tiltak og etter seks måneder ble deltakerne bedt om å krysse av på en skala mellom 1-6 (1=lav, 6=høy), om hvordan de oppfattet at sin situasjon påvirket viktige livsområder som jobbmuligheter, økonomisk situasjon, egen helse, fritid, fysisk aktivitet samt bolig, familie og venner.

Figur 4-7: Deltakernes opplevelse av sin livssituasjon knyttet til arbeid og økonomi ved oppstart (n=57) etter endt tiltak (n=49) og 6 måneder etter endt tiltak (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.

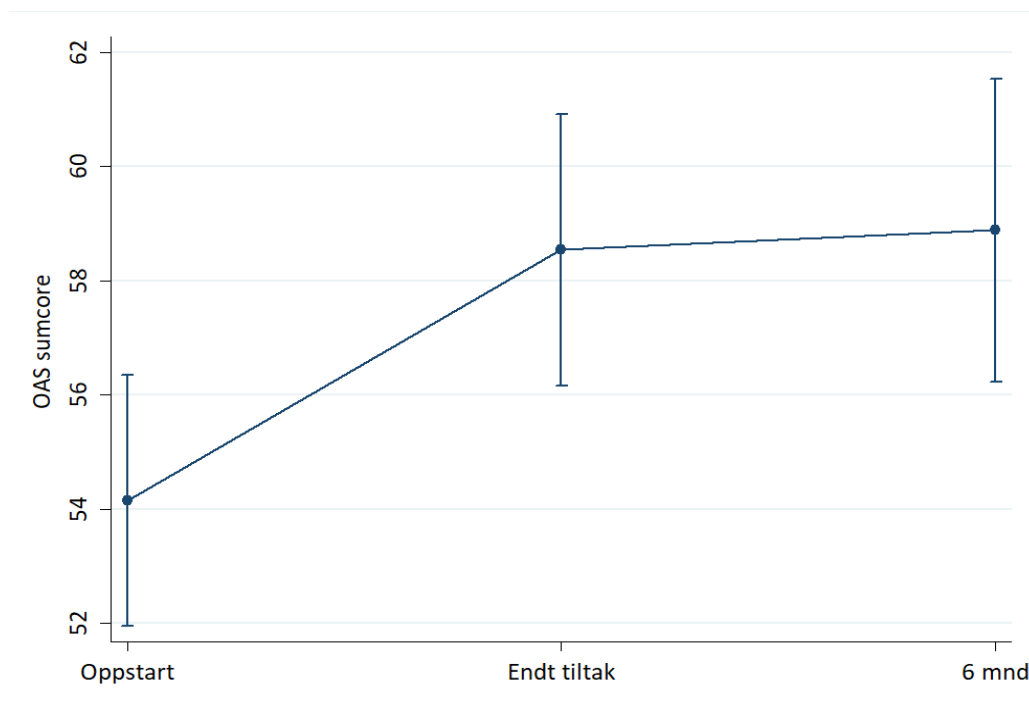

Figur 4-8: Deltakernes opplevelse av sin livssituasjon knyttet til helse, fritid, fysiske aktivitet samt bolig, familie og venner ved oppstart (n=57) etter endt tiltak (n=49) og 6 måneder etter endt tiltak (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.

Figur 4-7 og 4-8 viser at deltakerne hadde lavere rangert opplevelse av egen livssituasjon knyttet til arbeid, økonomi og fysisk aktivitet sammenliknet med de øvrige livsområdene (helse, fritid og bolig, familie og venner) ved oppstart av tiltak. Resultatene fra variansanalysene antyder at deltakerne hadde en signifikant økning i opplevelse av egen situasjon knyttet til arbeid og økonomi etter deltakelse i drømmedagene, og at denne økningen holdt seg stabil også seks måneder etter endt tiltak. Deltakernes opplevelse av øvrige livsområdene var stabil gjennom prosjektperioden. For øvrig er det store variasjoner mellom deltakerne på hvordan de opplever sin situasjon knyttet til alle livsområder.

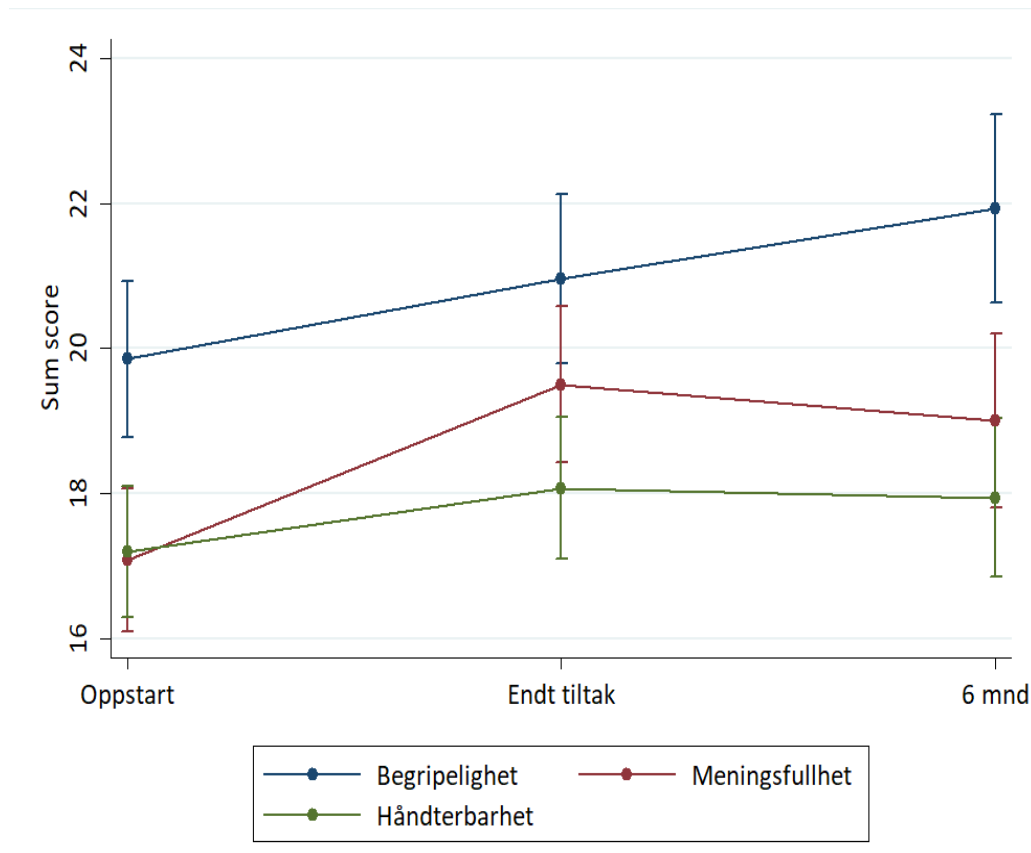
4.5 Opplevelse av sammenheng

OAS er en viktig del av den salutogene teorien, og sier blant annet noe om hvorvidt et individ oppfatter det ytre og indre miljøet som strukturert, forutsigbart og forståelig. Grad av OAS sier noe om hvor motivert et individ er for å håndtere stressende situasjoner, ha en forståelse av situasjoner og tilgjengelige ressurser.

Figur 4-9: Opplevelse av sammenheng (OAS) ved oppstart ($n=37$), etter endt tiltak ($n=31$) og 6 måneder etter endt tiltak ($n=34$). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.

Figur 4-9 viser at deltakerne i gjennomsnitt hadde en OAS-sumskåre på 54 ved oppstart av drømmedagene, og at OAS skåren økte til 59 etter tiltaksperiode for så å holde seg relativt stabil seks måneder etter endt tiltak. Variansanalysen indikerer at denne økningen er statistisk signifikant. Det er imidlertid stor variasjon mellom deltakernes OAS-skårer ved de ulike kartleggingstidspunktene.

Figur 4-10: OAS sine tre kjernekomponenter begripelighet, meningsfullhet og håndterbarhet ved oppstart (n=37), etter endt tiltak (n=31) og 6 måneder etter endt tiltak (n=34). Gjennomsnitt og 95 prosent konfidensintervall.

Ser man på OAS sine tre kjernekomponenter viser Figur 4-10 at deltakerne har hatt en signifikant økning fra oppstart til endt tiltak når det gjelder *meningsfullhet*. *Begripelighet* ser også til å øke noe gjennom prosjektperioden, men denne økningen er ikke signifikant. *Håndterbarhet* er mer eller mindre uforandret gjennom prosjektperioden.

4.6 Grad av formidling til arbeid og/eller utdanning

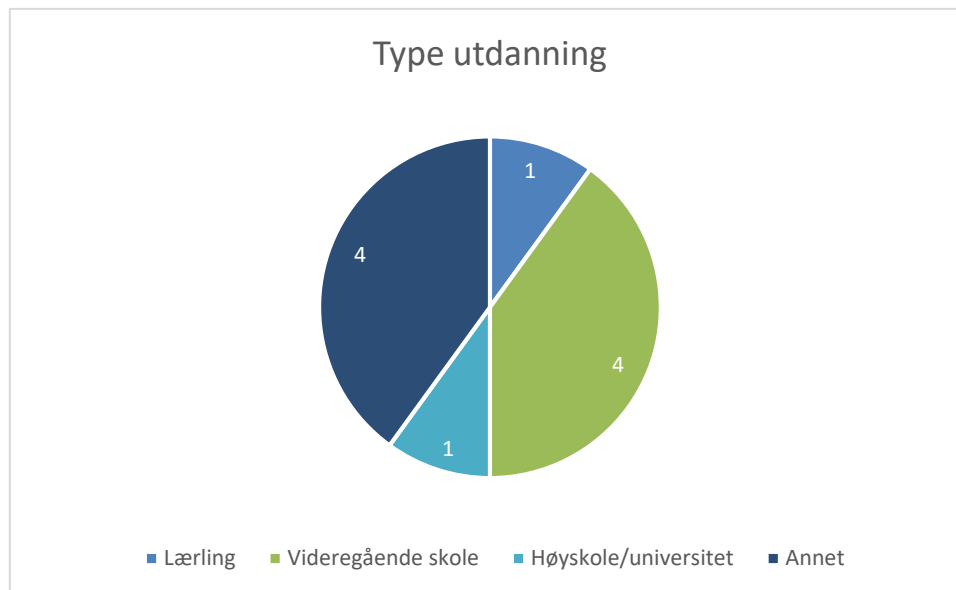
VekstTorget og Drømmedagene har som hovedmålsetting å hjelpe deltakerne å finne sin riktige vei inn i arbeid og/eller utdanning. Tabell 4-1 representerer tre grupper som har deltatt på Drømmedagene, og gir en oversikt over deltakernes arbeid- og utdanningsstatus seks måneder etter endt tiltak.

Tabell 4-1: Status for deltakerne seks måneder etter endt tiltak

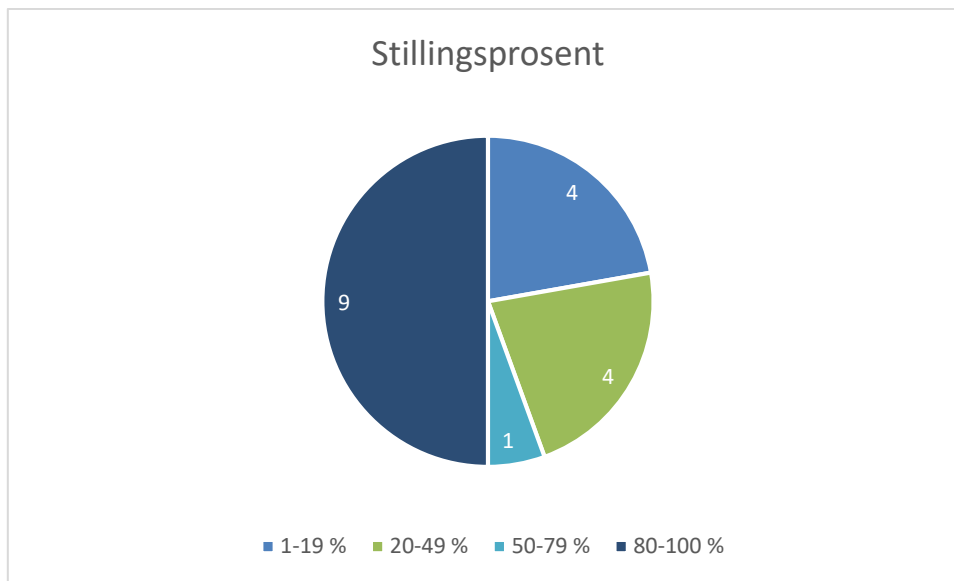
	Antall	Prosent
Arbeid	6	17.7
Utdanning	3	8.8
Utdanning og arbeid/arbeidspraksis	7	20.6
Arbeidspraksis	5	14.7
Uten arbeid/utdanningstilknytning	13	38.2
Total	34	100

Tabell 4-1 viser at blant deltakere som har gjennomført seks måneders kartlegging er 21 deltakere i aktivitet (henholdsvis seks deltakere i arbeid, tre i utdanning, sju i utdanning og arbeid/arbeidspraksis og fem i arbeidspraksis), mens 13 deltakere er uten tilknytning til arbeid og utdanning. Noen av deltakerne uten tilknytning til arbeid og utdanning har fortsatt oppfølging.

For de til sammen 10 deltakerne som er i utdanning et halvt år etter tiltaksslutt, er fordelingen av type utdanningsløp vist i Figur 4-11. Her ser vi at flertallet enten er i et videregående løp (n=4) eller lærling (n=4).

Figur 4-11: Fordeling av type utdanning (n=10)

Figur 4-12: Fordeling av stillingsprosent for deltakere som er ansatt eller i arbeidspraksis halvt år etter tiltaksslutt (n=18)

Figur 4-12 viser at blant de 18 deltakerne som enten er i arbeid eller arbeidspraksis er hovedandelen (n=9) i 80-100 prosent stilling.

5. OPPSUMMERING/REFLEKSJON

Evalueringen hadde som mål å se på følgende problemstillinger:

- Hvordan opplever deltakerne tiltakets innhold og oppbygning?
- Opplever deltakerne en endring i opplevelse av egen situasjon, holdninger og motivasjon rettet mot arbeid og utdanning?
- Opplever deltakerne en endring i Opplevelse av Sammenheng?
- I hvor stor grad formidles deltakerne til arbeid, arbeidspraksis og/eller utdanning seks måneder etter endt tiltak?

Vi oppsummerer funnene fra evalueringen og gir våre refleksjoner og faglige vurderinger av disse i de følgende avsnittene.

5.1 Har tiltakets oppbygging betydning for målgruppens holdninger og motivasjon?

Det kommer tydelig frem gjennom det kvalitative datagrunnlaget at oppbyggingen av tiltaket har betydning for deltakernes holdninger og motivasjon. Dette gjelder både for tiltaket generelt, men også for tiden som kommer etterpå.

Ansattes engasjement og holdninger og det å bli møtt med respekt har vært viktig for deltakernes motivasjon. Felles måltider ble trukket frem som en arena hvor deltakerne lærte å kjenne og bli trygge på hverandre, noe som også er viktig for samholdet i gruppen generelt. Flere av deltakerne har, eller har hatt, utfordringer med rus og/eller psykisk helse. Tema innenfor det praktiske knyttet til arbeidslivet, for eksempel hverdagsøkonomi og skattebetaling, blir nevnt som mest betydningsfull og kunnskapsnyttig. Deltakerne begrunner det med at de har fått tilegnet seg kunnskap de ikke har fått ervervet seg annet sted, og som de virkelig har bruk for i hverdagen. Det at Drømmedagene tar opp emner som strekker seg fra psykisk helse, til økonomi og det praktiske ved jobbintervju gir tiltaket en bredde-tilnærming mot deltakerne. Flertallet av deltakerne nevner jobbsmakperioden som positiv og lærerik. Jobbsmak er en praktisk tilnærming til arbeidslivet ved at deltakerne er på besøk og har praksisdager i ordinære bedrifter, såkalt «place then train», en tilnærming som har vist seg å ha god effekt på unge voksne (Hardoy et al. 2017; von Simson 2019).

5.2 Har Drømmedagene betydning for deltakernes opplevelse av egen situasjon og Opplevelse av Sammenheng?

De aller fleste deltakerne hadde det å komme i arbeid som målsetting, og anså dette som svært attraktivt. Troen på at de ville nå målet var derimot markant lavere, men økte noe utover i tiltaket og holdt seg stabilt høyere et halvt år senere.

Når det gjelder de fleste livsområdene – helse, fritid, bolig, familie og venner – holdt deltakernes opplevelse av disse seg relativt stabil gjennom hele prosjektperioden. Derimot hadde de en positiv økning i opplevelse av sin arbeids- og økonomiske situasjon i løpet av tiltaksperioden, denne økningen forholdt seg stabil også et halvt år etter tiltaksslutt. Deltakernes opplevelse av sin arbeids- og økonomiske situasjon var markant lavere enn for de andre livsområdene ved oppstart av tiltaket.

Breddetilnærmingen til Drømmedagene gjennom ulike tema, samt at ansatte arbeider ut fra tydelige målsettinger og verdier, og at alle veiledere jobber på samme måte er nok noen faktorer som bidrar til å en holdning- og motivasjonsendring hos deltakerne. Det er også stor vekt på brukermedvirkning, og gjennom hele tiltaket er deltakerne involvert i sin egen prosess. Selv om ingen av deltakerne spesifikt har nevnt begrepet brukermedvirkning, er det trolig at det implisitt ligger inn under det å bli sett og respektert. For de ansatte handler det om evnen til å møte mennesker på en god måte, og inngi til tillitt og åpenhet om å være trygg i faget, men også like mye om personlig egnethet og arbeidsmiljø. Det er grunn til å anta at Drømmedagene har utviklet et arbeidsmiljø som fører til engasjement og entusiasme hos sine ansatte. Engasjerte ansatte har ofte en vilje til å investere i arbeidet sitt og overføre sitt engasjement til andre (Bakker et al. 2008; Schaufeli et al. 2002).

Resultatene indikerer dermed at Drømmedagene fører til en endring i positiv retning for deltakerne, særlig når det gjelder troen på, og opplevelsen av, arbeid og økonomi. I det vises en tendens til at Drømmedagene evner å vri negative følelser i mer positiv retning, og at den positive endringen holder seg over tid.

OAS påvirkes av et individs livserfaringer og livsopplevelser, og kan indikere hvor på helsekontinuumet et individ befinner seg (Antonovsky 2013). Som nevnt er det tre komponenter som til sammen danner OAS, *begripelighet*, *håndterbarhet* og *meningsfullhet* (ibid). Av disse er det *meningsfullhet* som anses som den viktigste komponenten på grunnlag av dets motiverende element og følelsesmessige tilknytning (ibid). Resultatene viser at gjennomsnittskåren til deltakerne når det gjelder OAS øker fra 54 ved oppstartstidspunkt til 59 etter tiltaksperioden. Like interessant er det at den forholder seg noenlunde stabil et halvt år etter. Når OAS ble inndelt i kjernekomponentene viser resultatene at den viktigste komponenten, *meningsfullhet*, har en signifikant økning hos deltakerne fra oppstart til tiltaksslutt. På en annen side er det vanskelig å trekke noen konklusjoner ut fra målingene. Normal i befolkningen ligger OAS på en skåre mellom 50-70 (Eriksson & Lindström 2005), og her er deltakerne innenfor ved gjennomsnittsmåling. Derimot er det som nevnt store variasjoner innad i gruppen av deltakere. Interessant hadde vært å sett hver enkelt deltakers OAS, sammen med andre faktorer, over tid.

Vi vet at psykisk helse har innvirkning både på hverdagsliv og arbeidsliv, og ofte er en risikofaktor til uførhet (Martin, Sanderson & Cocker 2009). Flere av deltakerne refererer til utfordringer knyttet til psykisk helse. Studier har vist at OAS har en sterk

sammenheng med psykisk helse, uten at det er påvist hva som kommer først og sist (Eriksson & Lindström 2006; Feldt 1997; Feldt, Kinnunen & Mauno 2000; Kivimaki et al. 2000). Er det slik at individer med angst, - og depressive symptomer får svekket OAS, eller utvikles angst og depresjon blant annet med bakgrunn i lav OAS? Det vi vet er at den psykiske helsen er svært viktig for et individs sosiale liv, og har stor betydning for livskvalitet og velvære, og dermed kanskje også for OAS.

Oppsummert er det gode grunner til å anta at flere av faktorene, som for eksempel felles lunsj, breddetilnærming og metodikken i tiltaket (øke enkeltindividers ressurser gjennom bl.a. SE) og jobbsmak, både hver for seg og samlet vil kunne ha betydning for deltakernes holdninger, motivasjon og en forsterkning av OAS. Dersom vi tenker at et individs helse kan styrkes gjennom å styrke deres OAS, kan dette være en viktig faktor innenfor arbeid med unge voksne som har falt utenfor arbeid/utdanning. For eventuell videre forskning kunne det vært interessant å undersøke individers OAS over tid sammen med andre risikofaktorer.

5.3 Grad av formidling til arbeid og/eller utdanning

Drømmedagene skal bistå unge voksne som står utenfor utdanning/arbeid til å bli aktive deltakere av samfunnet, eller bidra til at får en avklaring i henhold til den enkeltes situasjon. Som grunnlag for grad av måloppnåelse er det her tatt utgangspunkt i deltakere som etter et halvt år fortsatt er å beregne som aktive deltakere av samfunnet i form av arbeid/utdanning.

Totalt er 62 prosent av deltakerne (n=34) i en eller annen for aktivitet seks måneder etter tiltaksslutt, hvor fordelingen er seks deltakere i arbeid, tre i utdanning og sju i utdanning/arbeid/arbeidspraksis.

5.4 Videre forskning

Dette evalueringsprosjektet har ikke økonomisk eller tidsmessig ramme for å gå i dybden på ulike faktorer, eller se resultater over lengre tid. I videre forskning er det interessant å se på følgende områder/tema:

Over lengre tid får Drømmedagene inn deltakere med utfordringer som i større grad er like. Kan vi lære mer om hvilke tiltak som passer for de ulike deltakerne? Hvilke deltakere passer best for måten Drømmedagene arbeider på?

Har Drømmedagene langtidseffekter? På hvilken måte virker Drømmedagene på deltakerne etter de er ferdige med tiltaket og de har vært i jobb eller utdanning?

Arbeidsmåten til de ansatte synes å være sentral og trekkes frem som positiv av deltakerne. Hva er det som gjør at vi får slike tilbakemeldinger? Arbeidsmiljø, personlig engasjement, utdanning og opplæring eller andre faktorer?

LITTERATURLISTE

- Andersen, J. (2017) *Mixed methods – design i helseforskning* [online]
<https://sykepleien.no/forskning/2017/12/mixed-methods-design-i-helseforskning>
DOI: 10.4220/Sykepleiens.2017.64738
- Antonovsky, A. (2013) *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Arbeidsdepartementet (2013) Flere i arbeid (Meld. St. 46 (2012-2013)) [online]
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-46-20122013/id733259/sec6>
- Bakker, A.B., Schaufeli, W.B., Leiter, M.P., Taris, T.W. (2008) *Work engagement: An emerging concept in occupational health psychology*. *Work & Stress*, 22 (3):187-200. DOI: 10.1080/02678370802393649
- Bø, T.P. & Vigran, Å. (2015) *Ungdom som verken er i arbeid eller utdanning* SSB [online]
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/ungdom-som-verken-er-i-arbeid-eller-utdanning-art>
- Caliendo, M. & Schmidl, R. (2015) *Youth Unemployment and Active Labor Market Policies in Europe* IZA Discussion Paper, 9488 DOI:<http://dx.doi.org/10.1186/s40173-016-0057-x>
- Eriksson, M. & Lindström, B. (2005) *Validity of Antonovsky's sense of coherence scale: a systematic review*. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 59 (6):460-466. doi: 10.1136/jech.2003.018085
- Eriksson, M. & Lindström, B. (2006) *Antonovsky's sense of coherence scale and the relation with health: a systematic review*. *Journal of epidemiology and community health*, 60 (5): 938-944. <https://doi.org/10.1136/jech.2005.041616>
- Fedoryshyn, N. (2018) *Tyngre vei inn på arbeidsmarkedet for unge med lav utdanning*. SSB analyse, 2018 [online] <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/tyngre-vei-inn-pa-arbeidsmarkedet-for-unge-med-lav-utdanning>
- Feldt, T. (1997) *The role of sense of coherence in well-being at work: analysis of main and moderator effects*. *Work & Stress*, 11 (2):134-147. doi: 10.1080/02678379708256830
- Feldt, T., Kinnunen, U., & Mauno, S. (2000). *A Mediation Model of Sense of Coherence in the Work Context: A One-Year Follow-up Study*. *Journal of Organizational Behavior*, 21(4):461-476
- Hardoy, I., Røed, K., von Simson, K., Zhang, T. (2017) *Effekter av arbeidsmarkedspolitik rett mot ungdom i Nord-Europa – en metaanalyse*. Søkelys på arbeidslivet 03/2017 (Vol.34)[online]
<https://www.idunn.no/spa/2017/03/effekter-av-arbeidsmarkedspolitik-rett-mot-ungdom-i-nord>
- Kivimäki, M., Feldt, T., Vahtera, J., Nurmi, J.-E. (2000) *Sense of coherence and health: evidence from two cross-lagged longitudinal samples*. *Social Science & Medicine*, 50 (4):583-597. doi: 10.1016/S0277-9536(99)00326-3

- Kluve, J. (2010) *The effectiveness of European active labor market programs*. Labour Economics, 17, 204-918. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.labeco.2010.02.004>
- Martin, A., Sanderson, K., & Cocker, F. (2009) *Meta-analysis of the effects of health promotion intervention in the workplace on depression and anxiety symptoms*. Scandinavian Journal of Work, Environment & Health, 35 (1):7-18
- Mittelmark, M.B., Sagy, S., Eriksson, M., Bauer, G.F., Pelikan, J.M., Lindström, B. & Espnes, G.A. (2017) *The handbook of salutogenesis* Springer
- Myhr, A. (2018). *Non-completion of upper secondary education and disability pensions in young adulthood: The matter of individual and contextual characteristics*. Doctoral theses at NTNU;2018:214.
- Nøkleby, H., Blasvær, N., Berg, R.C. (2017) *Supported Employment for arbeidssøkere med bistandsbehov: en systematisk oversikt*. Rapport. Oslo. Folkehelseinstituttet, 2017 [online] <https://www.fhi.no/publ/2017/supported-employment-for-arbeidssokere-med-bistandsbehov-en-systematisk-ove/>
- OECD (2018), *Investing in Youth: Norway*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264283671-en>
- Schaufeli, W.B., Salanova, M., González-Romá, V., Bakker, A. B. (2002) *The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach*. Journal of Happiness studies, 3, (1): 71-92 DOI: 10.1023/A:1015630930326
- Seligman, M.E.P. & Csikszentmihalyi, M. (2014) *Positive psychology: An introduction*. In Flow and the foundations of positive psychology The Collected Works of Mihaly Csikszentmihalyi. Springer:279-298. doi: 10.1007/978-94-017-9088-8
- Statistisk sentralbyrå (SSB): Statistikkbanken – *Tilknytning til arbeid, utdanning og velferdsordninger*. [online] <https://www.ssb.no/statbank/table/12424/>
- Stea, T.H., Abildsnes, E., Strandheim, A., Haugland, S.H. (2019) *Do young people who are not in education, employment or training (NEET) have more health problems than their peers? A cross-sectional study among Norwegian adolescents*. Norsk Epidemiologi, 28(1-2) [online] <https://doi.org/10.5324/nje.v28i1-2.3055>
- Van der Noordt, M., IJzelenberg H, Droomers M, Proper, K. I. (2013) *Health effects of emplyment: a systematic review of prospective studies*. Occupational and Environment Medicine, 2014; 71: 730-736 [online] <http://oem.bmj.com/content/71/10/730.citation-tosol>
- Von Simson, K. (2016) *Effekten av arbeidsmarkedstiltak og vikarbyråarbeid på overgang til jobb og utdanning for arbeidsledig ungdom uten fullført videregående skole*. Søkelys på arbeidslivet, 03/2016, 247-268 [online] https://www.idunn.no/spa/2016/03/effekten_av_arbeidsmarkedstiltak_og_vikarbyra_aarbeid_paa_over
- Von Simson, K. (2019) *Kunnskapsoversikt: Effekter av arbeidsmarkedstiltak mv på arbeidstiltak og sysselsetting, norske erfaringer* [online] https://www.regjeringen.no/contentassets/b9ac9f756f21467f8a3230e9a8cdafa4/no/sved/9_von_simson_kunnskapsoversikt.pdf